

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Херсонський національний технічний університет

Анотація. У статті розглянуто принципи побудови системи управління розвитком підприємства. Система управління розвитком підприємства розглядається як функціональний об'єкт дослідження. На основі визначених властивостей системи управління підприємством, виділені основні принципи, які повинні бути покладені в основу розробки системи управління розвитком підприємства.

Ключові слова: принципи; управління; розвиток; підприємство.

PRINCIPLES OF BUILDING AN ENTERPRISE DEVELOPMENT MANAGEMENT SYSTEM

Abstract. The article considers the principles of building a management system for enterprise development. The functional object of the study is the enterprise development management system. Based on the defined properties of the enterprise management system, the basic principles that should be the basis for the development of enterprise development management system are identified.

Keywords: principles; management; development; enterprise.

Управління процесом розвитку підприємства в бізнес-середовищі, що постійно змінюється, вимагає розробки системи управління розвитком підприємства, тому методологія побудови системи управління займає важливе місце в його життєдіяльності, адже від якісного керування залежить результат роботи. Етапами формування даної системи є: аналіз існуючого стану управління розвитком; вибір цілей системи по рівнях управління; визначення функціональних підсистем; організація кадрового, інформаційного, матеріально-технічного, нормативно-методичного, правового й фінансового забезпечення [1].

Під системою управління розвитком підприємства авторами розуміються організаційно-економічні й управлінські відносини у виробничо-господарській системі, що виникають із приводу досягнення динамічної рівноваги між параметрами конкурентного зовнішнього середовища й внутрішнього середовища підприємства [2]. Ці відносини реалізуються через сукупність функціональних блоків ресурсного забезпечення, організаційно-управлінського забезпечення розвитку й механізму управління розвитком, що дозволяє коригувати бізнес-процеси в умовах зміни параметрів зовнішнього середовища й забезпечувати нарощування потенціалу стійкості й конкурентоспроможності підприємства.

Визначення системи управління розвитком підприємства припускає опис її зв'язків із зовнішнім середовищем. Характер їхньої взаємодії може бути різним: середовище може домінувати над системою або система активно взаємодіяти із середовищем. Логічно припустити, що цілеспрямована система управління розвитком підприємства активно взаємодіє зі складним зовнішнім бізнес-оточенням. У цьому випадку особливого значення набувають питання інформаційного забезпечення, організації каналів зв'язку із зовнішнім середовищем, обробки інформації, прийняття управлінських рішень по формуванню впливу на середовище. Такі завдання вирішуються в процесі взаємодії системи із середовищем. Це особливо важливо для вивчення впливу ринку на промислові підприємства, а також для вивчення зовнішнього середовища, що є нестабільним, оскільки його поведінка постійно змінюється в часі. Таким чином, досить важливим стає конкретизація зовнішнього середовища підприємства.

Система управління розвитком підприємства повинна задовольняти наступним вимогам: ґрунтуватися на сучасних наукових методах; інтегрувати в єдиний комплекс всю сукупність запланованих заходів щодо розвитку підприємства; забезпечувати тісний взаємозв'язок ринкових досліджень і внутріфірмових змін; перетворювати процес розвитку підприємства в структурно й

функціонально завершений механізм саморозвитку; забезпечувати результативність і комплексність розробки стратегії стійкого розвитку.

Система управління розвитком підприємства є відкритою, її не можна приймати ізольованою від зовнішнього середовища. Вона активно взаємодіє з навколишнім середовищем, за певних умов досягаючи стану рухливої рівноваги: структура, її найважливіші характеристики залишаються постійними, у той час як сама система здійснює безперервний обмін інформацією із зовнішнім середовищем.

Основними властивостями системи управління розвитком підприємства є:

1. Приналежність до класу систем, якими управляють. Це специфічна особливість досліджуваної системи і її підсистем. Вибір значень управління здійснює система управління, тобто суб'єкт управління.

2. Динамізм. Всі процеси управління розвитком є динамічними. Протікання їх у будь-який момент часу істотно залежить від їхнього попереднього стану.

3. Інтенсивність зв'язків елементів системи. Система управління розвитком характеризується глибиною й одночасно різним ступенем міцності інформаційних і матеріальних зв'язків між окремими її елементами. Кожний елемент системи може взаємодіяти з будь-якою частиною множини всіх елементів, причому інтенсивність зв'язків окремих елементів між собою різна. Сила й міцність зв'язків між елементами системи управління розвитком є визначальними ознаками для виділення підсистем, які вважаються відносно самостійними локальними системами (ієрархічний принцип побудови). Отже, кожна підсистема - це така сукупність елементів, тіснота зв'язку між якими істотно перевищує тісноту зв'язку між самою підсистемою і її оточенням. Інформаційні потоки можуть зв'язувати між собою окремі елементи й підсистеми системи управління розвитком безпосередньо або опосередковано через проміжні ланки. Зв'язки між елементами можуть здійснюватися як «по вертикалі», так і «по горизонталі».

4. Наявність об'єкта управління, керуючого об'єкта й цілі управління. Об'єктом управління є діяльність підрозділів підприємства, а керуючим об'єктом - менеджмент підприємства. Показником розвитку є показник, що характеризується залежністю від рівня конкурентоспроможності підприємства на конкретному ринку й рівня його потенціалу.

5. Паралельність виконуваних функцій. Система управління розвитком одночасно здійснює дві функції: оцінку головного параметра процесу, яким управляють, і уточнення правил вибору управління - напрямку вектору розвитку.

6. Стохастичний характер зв'язків елементів системи управління розвитком. Будь-яка зміна однієї з характеристик процесу веде до змін і деяких інших пов'язаних з ним характеристик (наприклад, вивчення конкуренції на конкретному товарному ринку, вихід на який бажаний для підприємства, приводить до освоєння виробництва інноваційних товарів для даного ринку, перепідготовки кадрів, зміни системи планування й ін.). Це викликає певну ланцюгову реакцію, що у підсумку стосується кожного з елементів системи на будь-якому рівні ієрархії з різним ступенем інтенсивності. Особливості зв'язків елементів системи обумовлюють необхідність застосування системного підходу до її вивчення, що полягає в дослідженні способів організації елементів у єдине ціле й впливу процесів функціонування системи в цілому на її складові елементи, підсистеми, блоки.

Розглянуті властивості системи управління дозволяють виділити основні принципи, які повинні бути покладені в основу розробки системи управління розвитком підприємства:

– системності - система управління розвитком підприємства являє собою сукупність форм і методів науково обґрунтованої взаємодії елементів, що функціонує в об'єктивних (ринкових) умовах виходячи із цілей і єдності функцій складових її елементів;

– превентивного управління - система управління розвитком повинна бути націлена на випереджальний вплив з метою запобігання негативного впливу зовнішнього середовища на розвиток підприємства;

– гомеостазу - основне прагнення системи управління розвитком підприємства це відновлення втраченої рівноваги у подоланні опору зовнішнього середовища;

– принцип нових завдань - система управління розвитком повинна забезпечувати якісно нове вирішення управлінських проблем на наступних етапах розвитку, а не повторювати механічні прийоми управління, які реалізовувалися в минулих періодах;

– цілеспрямованості система управління розвитком підприємства концентрує зусилля і ресурси на тих напрямках розвитку, які визначені пріоритетністю цілей;

- динамічності - система управління повинна бути динамічною, такою, що урахує зміни факторів зовнішнього і внутрішнього середовища;
- синергізму - виражається в ефекті взаємодії всіх складових підсистем;
- структурності - полягає у визначенні найбільш значимих факторів, методів, принципів розвитку з метою встановлення раціонального співвідношення між ними й підвищення обґрунтованості розподілу ресурсів, необхідних для реалізації стратегії розвитку;
- економічної ефективності - витрати на управління розвитком підприємства повинні забезпечити позитивний економічний ефект в виробничій, кадровій, організаційно-управлінській, інноваційній, фінансовій, соціальній, екологічній, науковій діяльності підприємства;
- економічного моніторингу - безперервний аналіз економічної ситуації, параметрів стійкості підприємства для своєчасного виявлення відхилень і прийняття управлінських рішень;
- альтернативності й гнучкості - означає вибір різноманітних шляхів досягнення однієї й тієї ж цілі розвитку залежно від оперативності прийняття управлінських рішень;
- стратегічного управління - система управління розвитком підприємства орієнтована на майбутнє, яке задається місією і цілями з урахуванням економічних, соціальних й екологічних інтересів суспільства, урахує результати досліджень, прийомів і методів різноманітних наукових дисциплін.

Зазначені принципи визначають ключові вимоги до роботи апарата керування підприємством: компетентність (знання справи), діловитість (уміння вести справу), комбінація наукових і адміністративних сторін, систематичність, організованість, пошук шляхів підготовки й удосконалювання кадрів.

Сучасні тенденції управління розвитком підприємства, відображаючи основні особливості світової й національної економіки, пов'язані із процесами глобалізації, інтелектуалізацією бізнесу, посиленням конкуренції, зсувом фокуса маркетингу з ринку на споживача, а також появою нових проблем, обумовлених світовою кризою й новими посткризовими ринковими можливостями для розвитку, становлять інтерес, як у теоретичному плані, так і із практичної точки зору. Інструментом управління розвитком організації в умовах наростаючих змін у зовнішньому середовищі й пов'язаної із цим невизначеності є методологія стратегічного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шандова Н. В. *Методологія та практика управління стійким розвитком промислових підприємств : монографія*. Херсон : Вишемирський, 2014. 422 с.
2. Олійник Н. М., Василькова Ю. К. Теоретичний базис конкурентоспроможності підприємства. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. Дніпро: ПДАБА. 2018. № 129. С. 153-163.

Шандова Наталія Вікторівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, Херсонський національний технічний університет, Херсон, e-mail: Shandova.Nataliya@kntu.net.ua

Дощенко Олена Володимирівна, аспірант кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, Херсонський національний технічний університет, Херсон, e-mail: 5952745@kntu.net.ua

Shandova.Nataliya V. - doctor of economic sciences, Professor, Head of the Department of Economy, enterprise and economic security, Kherson National Technical University, Kherson, e-mail: Shandova.Nataliya@kntu.net.ua

Doshchenko Olena V. - graduate student of the Department of Economy, enterprise and economic security, Kherson National Technical University, Kherson, e-mail: 5952745@kntu.net.ua